

خلاصه جلسه گذشته

بحث در مسأله 570 بود. سخن در این بود که در مواردی که غایات متعدده با هم اجتماع می‌کنند آیا امر، متعدد است یا واحد است؟ آیا مأموریه متعدد است یا متعدد نیست؟ عرض شد که بین امر و مأموریه تلازم وجود دارد لذا اگر امر واحد باشد مأموریه نیز واحد است و اگر امر متعدد باشد مأموریه نیز متعدد خواهد بود و اینکه گاهی برای چند غایت یک وضو گرفته می‌شود از باب تداخل است و گر نه تعددند.

مرحوم سید (ره) در تعدد امر اشکال نکرده است و فقط اشکال را متوجه تعدد مأموریه دانسته است، لکن همان‌طور که عرض شد وجهی برای این کلام مرحوم سید (ره) وجود ندارد زیرا بین امر و مأموریه تلازم است و لذا هر گاه امر واحد باشد مأموریه نیز واحد خواهد بود و هر گاه امر متعدد باشد مأموریه نیز متعدد خواهد بود.

مسأله مذکور بر آنچه که بین بزرگان از اصولیین و فقها معروف است، مبتنی است و آن، اینکه اگر مقدمه به امر غیر متصف شد، همان‌طور که تعدد مأموریه یا وحدت آن مبتنی به امر غیر است و امر غیر به مقدمه موصله اختصاص دارد، یعنی اگر مقدمه، موصله باشد، پای امر غیر وسط می‌آید و در این صورت حصص متعدد می‌شوند که هر حصه متعلق به یک غایت است، مثل اینکه وضوی موصول به نماز فریضه غیر از وضوی موصول به نماز نافله است.

مرحوم سید (ره) در ادامه مسأله 570 کلامی را از علما نقل کرده است و نوشته است که در فرض تعدد مأموریه باید یکی از غایات تعیین شود وگرنه باطل است، یعنی متوضی در ابتدا باید یکی از غایات وضو را معین کند، هر چند که شخص می‌تواند با وضویی که می‌گیرد سایر غایات را نیز انجام بدهد، لکن به نظر می‌رسد که چنین چیزی لازم نیست، یعنی اگر مأموریه نیز متعدد باشد لازم نیست که زمانی که شخص وضو می‌گیرد حتماً یکی از غایات را در نظر بگیرد زیرا عبادیت وضو نشأت گرفته از امر غیر نیست تا فقط یک غایت را قصد کند، بلکه عبادیت وضو ناشی از امر نفسی است که به وضو تعلق گرفته است بنابراین، اگر شخص به قصد امر نفسی وضو بگیرد در این صورت وضویی که گرفته است قطعاً صحیح و مقرب خواهد بود و قصد غایات متعدد مشکلی ایجاد نمی‌کند و لازم نیست که شخص حتماً قصد امر غیر بکند و این غیر از خود عبادات نفسی است که اگر قصد نشوند باطل می‌شوند، مثل اینکه نماز فریضه یومیه یا نماز قضا یک عبادت نفسی است که اگر شخص نماز بخواند و نیت نکند که چه نمازی می‌خواند، نماز یومیه می‌خواند یا نماز قضا می‌خواند؟ در این صورت نمازی که خوانده است، صحیح نیست یا اگر شخص بعد از طلوع فجر دو رکعت نماز بخواند و نیت نکند که نمازی را که خوانده است نماز نافله است یا نماز صبح است، نمازی که

خوانده است، صحیح نیست بر خلاف وضو که به عنوان یک عبادت نفسی به طور صحیح واقع می‌شود و غایاتی را شخص با آن وضو انجام می‌دهد، صحیحند.

مرحوم آیت الله خویی (ره) فرموده بود که اگر وضو امری غیری شد لازم است که حتماً غایتی در نظر گرفته شود، لکن وضو امری نفسی است و عبادیت آن ناشی از امر نفسی است لذا قصد غایات دیگر مشکلی ایجاد نمی‌کند، ولی بعداً ایشان پا را فراتر نهاده است و فرموده است که حتی اگر گفته شود که عبادیت وضو از امر غیری نشأت می‌گیرد و از امر نفسی ناشی نشده است باز هم تعیین مأموریه در صورت اجتماع غایات متعدده لازم نیست، یعنی لازم نیست که قصد شود که وضویی که گرفته می‌شود برای چه غایتی است زیرا دلیلی بر اعتبار تعیین مأموریه خاص وجود ندارد و تنها در مواردی لازم است که مأموریه تعیین شود که اگر تعیین نشود مشکل درست شود، مثل اینکه بعد از طلوع فجر شخص دو رکعت نماز بخواند که اگر قصد نکند و معین نکند که چه نمازی است مشکل پیش می‌آید زیرا معلوم نیست که آن دو رکعتی را که خوانده است نماز نافله بوده است یا نماز صبح بوده است، ولی در مثل فرض مورد بحث لازم نیست که مأموریه خاص تعیین شود چون واجب فی نفسه متعین است و نیازی به تعیین ندارد زیرا وضویی که شخص می‌گیرد به منظور انجام عملی است و بعد از اینکه وضو می‌گیرد یکی از غایات را انجام می‌دهد و با انجام یکی از غایات خود به خود معلوم می‌شود که وضو برای آن غایت بوده است و لازم نیست که شخص از اول به قصد غایت خاصی وضو بگیرد، هرچند که شخص هنگامی که وضو می‌گیرد نیت نکرده است که به چه قصدی وضو می‌گیرد ولی در علم خداوند متعال آن وضو نشانه دارد و به یک قصدی صادر شده است.

پس، مرحوم آیت الله خویی (ره) از لزوم تعیین غایت خاص در هنگام تعدد غایات دو پاسخ داده است و فرموده است که اولاً لازم نیست که شخص هنگامی که وضو می‌گیرد غایت خاصی را قصد کند زیرا وضو عبادت نفسی است و در عبادت نفسی خود وضو موضوعیت دارد و عبادیت وضو ناشی از امر غیری نیست و ثانیاً بر فرض که وضو امر غیری باشد و عبادیت آن ناشی از امر غیری باشد باز هم دلیلی بر اعتبار تعیین یکی از غایات وجود ندارد، بلکه به صرف اینکه شخص وضو را انجام بدهد و بعد یکی از غایات تحقق پیدا کند، تعیین غایت حاصل می‌شود و نیازی به تعیین در هنگام وضو گرفتن، نیست و در علم خداوند از اول معلوم است که شخص به چه قصدی وضو می‌گیرد، هرچند که شخص هنگام وضو گرفتن غایت خاصی را نیت نکرده باشد.

مرحوم سید (ره) در ادامه نوشته است: «و بعضهم إلى أنه يتعدد بالنذر ولا يتعدد بغيره»¹.

مرحوم سید (ره) نوشته است که بعضی از علما قائل به این شده‌اند که مأموریه به واسطه نذر متعدد می‌شود ولی به غیر نذر متعدد نمی‌شود [، یعنی اگر شخص نذر کرده باشد که برای قرائت قرآن یک وضو بگیرد و برای زیارت مشاهد مشرفه یک وضو بگیرد و برای مس قرآن یک وضو بگیرد، در این صورت مأموریه متعدد می‌شود، ولی اگر نذری در کار نباشد مأموریه واحد است].

در رابطه با مطلب مذکور عرض می‌شود که اساساً نذر، خارج از محل کلام است زیرا تعدد و وحدت وضو در باب نذر تابع قصد ناذر است، بنابراین، موارد نذر استثناء از غیر موارد نذر نیست، بلکه نذر دارای یک خصوصیت خاصی است که اقتضای تعدد را دارد نه اینکه نذر از غیر آن استثناء شده باشد، پس خاصیت نذر این است که به همان مقدار که قصد ناذر متعدد باشد، مأموریه نیز متعدد می‌شود.

1. سید محمدکاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج 1، ص 243.

مرحوم سید (ره) در ادامه نوشته است: «و فی النذر ایضاً لا مطلقاً بل فی بعض الصور مثلاً إذا نذر أن يتوضأ لقراءة القرآن و نذر أيضاً أن يتوضأ لدخول المسجد فحينئذ يتعدد و لا يغنی أحدهما عن الآخر فإذا لم ينو شيئاً منهما لم يقع امثال أحدهما و لا أدائه و إن نوى أحدهما المعین حصل امثاله و أدائه و لا یکفی عن الآخر و علی أى حال وضوءه صحیح بمعنی أنه موجب لرفع الحدث و إذا نذر أن یقرأ القرآن متوضئاً و نذر أيضاً أن یدخل المسجد متوضئاً فلا یتعدد حیثئذ و یجزی وضوء واحد عنهما...»¹.

مرحوم سید (ره) نوشته است که در نذر نیز مأموریه به طور مطلق متعدد نمی‌شود، بلکه در بعضی از صور نذر، مأموریه متعدد می‌شود، مثلاً اگر نذر کرده باشد که برای خواندن قرآن وضو بگیرد و نذر کرده باشد که برای دخول در مسجد وضو بگیرد، پس در این هنگام مأموریه متعدد می‌شود و قصد یکی از این دو شخص را از قصد دیگری بی‌نیاز نمی‌کند، پس اگر هیچ کدام از قرائت قرآن و دخول در مسجد را نیت نکرد، امثال و اداء برای هیچ‌یک از آن دو واقع نخواهد شد، یعنی وضویش صحیح نخواهد بود و اگر یکی از آن [قرائت قرآن یا دخول در مسجد] را به طور معین نیت کرد، امثال و اداء نسبت به همان مورد حاصل خواهد شد و از آن مورد دیگر کفایت نخواهد کرد و به هر حال وضویش صحیح خواهد بود، به این معنا که رافع حدث خواهد بود و اگر نذر کرد که در حالی که وضو دارد قرآن را قرائت کند و همچنین، نذر کرد که در حالی که وضو دارد داخل مسجد شود، پس در این صورت مأموریه متعدد نخواهد شد و وضوی واحد از هر دو مورد کفایت خواهد کرد زیرا فرض این است که طهارت با یک وضو حاصل شده است و در هر دو صورت [هم قرائت قرآن و هم دخول در مسجد] با یک وضو طهارت حاصل شده و عنوان متوضئاً بودن محقق است.

«الحمد لله رب العالمین»